

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Tomczyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Bednarek

SSN Jacek Wygoda

po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej w dniu 24 stycznia 2022 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

sprawy z wniosku obrońcy obwinionego adwokata K. S.

o wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z 6 października 2020 r. wydanym w sprawie o sygn. akt DSI 44/20,

postanowił

na podstawie art. 544 § 2 i § 3 kpk w zw. z art. 27 § 4 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym

1. wniosek oddalić,
2. stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu
3. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pismem z 22 października 2021 r. obrońca obwinionego adw. K. S. – adw. A. M. złożyła wniosek o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z 6 października 2020 r., w sprawie o sygn. akt II SDI 44/20.

W powołanym postanowieniu Sąd Najwyższy oddalił kasację obwinionego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z 8.06.2019 r., sygn. akt.

WSD [...], utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. z 15.11. 2018 r., sygn. akt. SD [...], jako oczywiście bezzasadną.

Jako podstawę wznowienia postępowania autorka wniosku wskazała uchybienie z art. 540 § 3 kpk. Wniosła zarazem o przeprowadzenie dowodu z orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) z 22.07.2021 r. (sprawa 43447/19) na okoliczność wystąpienia wspomnianego uchybienia.

Kierując się powyższymi podstawami wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Najwyższemu do ponownego rozpoznania kasacji.

Uzasadniając swój wniosek adw. M. wskazała, że w świetle przywołanego orzeczenia ETPC sędziowie Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego nie mają statusu sędziów, a więc obwinionemu nie zapewniono prawa do uczciwego i rzetelnego procesu w rozumieniu art. Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPC)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek obrońcy obwinionego nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie budzi wątpliwości, że zgodnie z art. 27 § 4 pkt 2) ustawy o Sądzie Najwyższym do właściwości Izby Dyscyplinarnej należą sprawy kasacji od orzeczeń dyscyplinarnych rozpatrywane przez Wydział Drugi tej Izby. Tym samym wznowienie postępowania (zarówno na wniosek jak i z urzędu) należy także do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

Wznowienie postępowania karnego jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie karne. Głównym celem tego środka jest możliwość wyeliminowania pomyłek sądowych mających wpływ na treść prawomocnego rozstrzygnięcia, które w dużym stopniu byłyby niezależne od sądu. Jego dopuszczalność wymaga najwyższej ostrożności ze względu na zasadę stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, w oparciu o którą Trybunał Konstytucyjny w swym niepublikowanym postanowieniu z 5.03.2014 r. podkreślił, „że z prawomocnym orzeczeniem, wydanym w postępowaniu sądowym gwarantującym prawo do zaskarżenia orzeczenia i rozpoznania środka odwoławczego przez sąd drugiej instancji, wiąże się domniemanie zgodności z prawem takiego orzeczenia” (SK 5/13). Stąd przywołany przez wnioskodawcę art. 540 kpk zawiera ograniczony katalog podstaw wznowienia

postępowania sądowego obejmujący wyłącznie wystąpienie podstaw z okoliczności *propter falsa* lub *propter noviter reperta* albo będących skutkiem stosownego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego lub rozstrzygnięcia uprawnionego organu międzynarodowego.

Zdaniem wnioskodawcy w jego sprawie zaistniała właśnie podstawa do wznowienia postępowania kasacyjnego w oparciu o rozstrzygnięcie organu międzynarodowego w postaci orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 22.07.2021 r. (43447/19). Stanowisko to jest jednak bezpodstawne.

Celem ustawodawcy dodającego do poprzedniej regulacji zapis art. 540 § 3 kpk było związane z ratyfikacją przez Rzeczpospolitą Polską przywołanej przez wnioskodawcę konwencji i wprowadzenie dodatkowej podstawy wznowienia postępowania w związku z koniecznością poddania się przewidzianej w tej umowie międzynarodowej procedurze kontrolnej, stosownie do oświadczenia rządowego w sprawie uznania kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka do zajmowania się skargami indywidualnymi wnoszonymi przeciwko Polsce i uznaniu jurysdykcji ETPC. Od 1.11.1998 r. jurysdykcja ETPC stała się obowiązkowa. Istnienie tej podstawy wznowienia postępowania było więc prostą konsekwencją tego, że wyrok tego Trybunału, stosownie do art. 46 Konwencji, uzyskuje moc wiążącą *inter partes*, a zatem państwo „pozwane” jest nim związane i żaden organ tego państwa nie może podważać stwierdzonego w wyroku naruszenia Konwencji [J. Matras (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 540*, (red.) K. Dudka, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 1266].

Należy zaznaczyć, że w przypadku orzeczenia ETPC wznowienie postępowania, o którym mowa w tym przepisie, powinno nastąpić w wyniku stwierdzenia, że *in concreto* w stosunku do skarżącego zastosowano przepis prawny pozostający w kolizji z europejską Konwencją i ochronie praw człowieka i podstawowych wolności albo że doszło do naruszenia konwencji, pomimo zgodności odpowiednich przepisów prawa polskiego z prawem konwencyjnym (por. postanowienie SN z 24.11.2005 r., III KO 10/05, LEX nr 164382).

Oceny "potrzeby" wznowienia postępowania w związku z konkretnym rozstrzygnięciem organu międzynarodowego (art. 540 § 3 kpk) dokonywać należy zawsze w realiach konkretnej sprawy i wykluczone jest automatyczne stosowanie tego przepisu – tak jak tego oczekiwałby wnioskodawca - w każdej sprawie, w której organ międzynarodowy rozstrzygnie o naruszeniu przez Polskę przepisów prawa międzynarodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z 23.07.2015 r., LEX nr 1762484).

Ponadto, zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa, potrzeba wznowienia postępowania karnego wynikająca z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Polskę zachodzi wtedy, gdy przedmiot rozstrzygnięcia Trybunału dotyczy głównego nurtu procesu, a charakter i zakres stwierdzonych w jego toku uchybień w istocie podważa słuszność merytorycznego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z 26.02.2019 r., II KO 47/18, OSNKW 2019/1/34).

Z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia w przedmiotowej sprawie, nieuzasadniony jest więc wniosek o wznowienie postępowania na podstawie art. 540 § 3 kpk.

W rozpoznawanej sprawie brak jest także przesłanek uzasadniających wznowienie postępowania z urzędu. Przepis art. 542 § 3 kpk stanowi bowiem, że wznowienie postępowania z powodu istnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej następuje jedynie z urzędu. Strona postępowania nie ma możliwości prawnych skutecznego sformułowania wniosku o wznowienie postępowania w oparciu o ten właśnie przepis. W uchwale składu 7 sędziów z 24.05.2005 r., I KZP 5/05 (OSNKW 2005, z. 6, poz. 48) Sąd Najwyższy stwierdził, że wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 kpk, w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 kpk może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony. Podobne stanowisko wyrażane było w wielu orzeczeniach, zapadłych zarówno przed, jak i po wydaniu wspomnianej uchwały (zob. m.in. postanowienia z 21.04.2005 r., II KO 59/04, OSNKW 2005, z. 6, poz. 56; z 8.06.2005 r., IV KO 5/05, OSNwSK 2005, poz. 1123; z 23.02.2010 r., V KO 115/09, OSNwSK 2010, poz. 389 czy z 22.11.2012 r., LEX nr 1228515, V KO 83/16 LEX nr 2178684).

Pogląd, że wykładnia przepisu art. 542 § 3 kpk, w szczególności o charakterze systemowym i celowościowym, prowadzi do wniosku, że postępowanie o wznowienie postępowania na mocy jednego z uchybień z art. 439 § 1 kpk toczyć się może tylko z urzędu, ma też oparcie w doktrynie, w tym m.in. T. Grzegorzczuk: *Wybrane zagadnienia najnowszej nowelizacji karnej*, „Państwo i Prawo” 2003, z. 8, s. 15; tenże: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Wydanie III, Kraków 2003, s. 1352; S. Zabłocki: *Nowe i nie całkiem nowe wznowienie*, „Palestra” 2003 nr 9-10, s. 92; tenże (w:) Z. Gostyński (red.): *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Tom III, wydanie II zmienione, Warszawa 2004, s. 689.

Zarzut zawarty we wniosku o wznowienie, jakoby w wydaniu postanowienia brały udział osoby nieuprawnione do orzekania, uznać należy za całkowicie chybiony. Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z 28.01.2020 r., sygn. akt Kpt 1/20 (M.P.2020.103), nakazał wstrzymać stosowanie, od dnia jej wydania, uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23.01.2020 r. W szczególności oznacza to, że:

1. niedopuszczalne jest stosowanie art. 439 § 1 pkt 2 kpk i art. 379 pkt 4 ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w rozumieniu przyjętym w przedmiotowej uchwale,
2. kompetencja do orzekania przez sędziego powołanego na urząd przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej zgodnie z ustawą, o której mowa w pkt I.1, w trybie uregulowanym tą ustawą, nie może być ograniczana,
3. orzeczenia wydane przez składy orzekające, w których zasiadali sędziowie wskazani w pkt 2, mają moc obowiązującą.

Następnie, w postanowieniu rozstrzygającym spór kompetencyjny pomiędzy Sądem Najwyższym a Sejmem i pomiędzy Sądem Najwyższym a Prezydentem RP z 21.04.2020 r. (sygn. akt Kpt 1/20), Trybunał Konstytucyjny orzekł, że Sąd Najwyższy – również w związku z orzeczeniem sądu międzynarodowego – nie ma kompetencji do dokonywania prawotwórczej wykładni przepisów prawa, prowadzącej do zmiany stanu normatywnego w sferze ustroju i organizacji wymiaru sprawiedliwości, dokonywanej w drodze uchwały, o której mowa w art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym. A na mocy art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, powołanie sędziego jest wyłączną kompetencją Prezydenta Rzeczypospolitej, którą wykonuje on na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa osobiście, definitywnie, bez udziału i ingerencji Sądu Najwyższego.

Ponadto wyrokiem z 20.04.2020r., sygn. akt U 2/20, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wspomniana uchwała składu połączonych izb Sądu Najwyższego z 23.01.2020 r. (sygn. akt BSA I 4110 1/20, OSNKW nr 2/2020, poz. 7) jest niezgodna z:

1. art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
2. art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.),

3. art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie 4.11.1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

Podjęcie takie ma także swoje dalsze rozwinięcie w stanowisku wyrażonym w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego z 14.07.2021 r. (K 7/20) i z 21.10.2021 r. (K 3/31), który definitywnie rozstrzyga hierarchię źródeł prawnych.

W związku ze stanowiskiem zajęтым przez Trybunał Konstytucyjny we wskazanych orzeczeniach, aktualna pozostaje więc uchwała Sądu Najwyższego z 10.04.2019 r., sygn. akt II DSI 54/18, zgodnie z którą: „udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej piętnastu sędziów, w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3 ze zm.), nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, wskutek czego osoba taka nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 kpk, a skład orzekający sądu, w którym zasiada taka osoba, nie jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 kpk”.

Z tych wszystkich względów Sąd orzekł jak w sentencji.